

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องการยอมรับและแพร่กระจายเครื่องมือเก็บเกี่ยวมังคุดของเกษตรกรตำบลลานสกา อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของชาวสวนมังคุดจำแนกเป็นปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ การรับรู้ ข่าวสาร และจิตวิทยา
2. ข้อมูลการผลิตมังคุดในตำบลลานสกา
3. การยอมรับและแพร่กระจายเครื่องมือเก็บเกี่ยวมังคุด
4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเครื่องมือเก็บเกี่ยวมังคุดและการทดสอบสมมุติฐาน

1. สภาพทั่วไปของชาวสวนมังคุด จำแนกเป็น 4 ปัจจัย คือ

1.1 ปัจจัยด้านสังคม

อายุ พบว่า เกษตรกรกลุ่มใหญ่ที่สุดอยู่ในช่วงอายุประมาณ 41-60 ปีขึ้นไป รายละเอียดของอัตราส่วนในแต่ละช่วงอายุ มีดังนี้

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 53.3 เป็นเพศหญิง ที่เหลือร้อยละ 46.7 เป็นเพศชาย จะเห็นได้ว่าสัดส่วนเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ทั้งนี้อาจเนื่องจากการเก็บเกี่ยวมังคุดมีกิจกรรมหลายอย่าง ซึ่งจำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังและความอดทนสูง โดยอายุของผู้ผลิตส่วนใหญ่ร้อยละ 69.5 ของตัวอย่างที่ทำการศึกษา อยู่ระหว่าง 41-60 ปี รองลงมาคือต่ำกว่า 40 ปี ร้อยละ 17.3 และมีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 13.2 ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี เกษตรกรอายุน้อยที่สุด 29 ปี มากที่สุด 78 ปี เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 49 ปี แสดงว่าเกษตรกรอยู่ในวัยทำงาน ประกอบกับเป็นคนในพื้นที่ซึ่งได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์ในการปลูกมังคุด อาจเป็นเพราะว่า มังคุดเป็นพืชซึ่งต้องอาศัยเวลาหรือการดูแลจัดการสวนนานกว่าจะเริ่มให้ผลผลิต ดังนั้นในปัจจุบันจึงพบว่า เกษตรกรที่อยู่บ้านจึงเป็นเกษตรกรที่ทำการเกษตรจริงๆ โดยเฉพาะพ่อบ้านและแม่บ้าน ดังนั้นเกษตรกรผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน การศึกษาน้อย จึงมักทำสวนอยู่กับบ้าน เนื่องจากคนรุ่นใหม่มีการศึกษามากขึ้นจึงไม่ทำการเกษตร และมีส่วนน้อยที่มีลูกช่วยทำการเกษตร ทำให้แรงงานในหมู่บ้านที่เป็นหนุ่มสาวมีจำนวนน้อย แต่ยังมีบางครอบครัวที่มีฐานะยากจนไม่สามารถให้การศึกษาบุตรได้ จึงให้ออกไปทำงานนอกบ้านหรืองานอื่นที่ไม่ใช่การเกษตรมากขึ้น เช่น รับจ้างทำงานในโรงงาน รับจ้างทั่วไป ซึ่งมีรายได้ดีกว่าในภาคเกษตร

การศึกษา พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดอ่านออกและเขียนได้ และจบชั้นประถมศึกษา รายละเอียดของการศึกษา มีดังนี้

เกษตรกรเกือบทั้งหมดร้อยละ 96.0 ของตัวอย่างที่ทำการศึกษา มีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ ส่วนที่เหลืออ่านไม่ออกแต่เขียนได้ และอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ทั้งนี้แม้ว่า เกษตรกรผ่านการศึกษามากับมาทั้งหมด แต่ก็มีเกษตรกรบางส่วนหลังจากจบการศึกษาแล้วไม่มีโอกาสได้ฝึกทักษะและมีปัญหาด้านสายตา ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 46.7 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาร้อยละ 24.0 จบระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 14.7 จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 6.7 จบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) และจบอนุปริญาตร้อยละ 8.0 แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่ทำสวนมังคุดยังมีความรู้ที่น้อย ซึ่งอาจมีผลต่อการจัดการดูแลสวนอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ใช่ทั้งหมด แต่สังเกตได้ว่า ส่วนที่มีการพัฒนามักเป็นส่วนของเกษตรกรที่ได้มีการศึกษาสูงกว่าสวนของเกษตรกรที่มีการศึกษาดำกว่า

การเป็นสมาชิกกลุ่ม ในปัจจุบันการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรในชนบทต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกฟาร์มมากขึ้น และเกษตรกรส่วนใหญ่ยังเป็นเกษตรกรที่ยากจน จึงมักขาดแคลนปัจจัยการผลิต ดังนั้น รัฐบาลจึงมีนโยบายให้ความช่วยเหลือเกษตรกรเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ โดยผ่านทางสถาบันและกลุ่มต่างๆที่จัดตั้งขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถาบันที่สนับสนุนด้านสินเชื่อและปัจจัยการผลิต มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นองค์กรเกษตรกรรูปแบบหนึ่งที่ได้รวมตัวกันขึ้นในด้านความคิด กำลังกาย กำลังทรัพย์ และจิตใจ เพื่อร่วมกันทำงานและช่วยกันแก้ไขปัญหาของครอบครัว ในหมู่บ้านหรือตำบลนั้นๆให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้คือ การกินดีอยู่ดี สนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มบริหารงานด้วยตัวเอง โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เลี้ยงให้คำแนะนำ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 57.3 เพราะว่า ไม่มีเวลา กำลังตัดสินใจ หรือเป็นสมาชิกกลุ่มอื่นแล้ว จะเห็นได้ว่า เกษตรกรยังไม่เล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์จากการรวมกลุ่มซึ่งจะส่งผลต่อการรับรู้ข่าวสารในการประกอบอาชีพ และการได้รับบริการและความช่วยเหลือด้านต่างๆ เช่น การกู้ยืมเงินจากกลุ่มมาใช้ในยามจำเป็น และมีเกษตรกรเป็นสมาชิกร้อยละ 42.7 โดยให้เหตุผลว่า เพื่อต้องการฝึกอบรมการทำอาหาร เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มทำขนมกะละแม และทำขนมข้าวฟ่าง และนอกจากนี้เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ต้องการเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักเสียดสละเพื่อส่วนรวม ช่วยเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร ทำให้มีอาหารเพิ่มชนิดขึ้น รู้จักออมทรัพย์ และเพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีเพียงส่วนน้อยระบุว่าแหล่งเงินกู้ในยามฉุกเฉิน

สหกรณ์การเกษตร เป็นการดำเนินธุรกิจร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการสนับสนุนทั้งด้านเงินทุนและด้านปัจจัยที่จำเป็นในการผลิต จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรชาวสวนมังคุดส่วนใหญ่เป็นสมาชิก 78.7 ให้เหตุผลว่า ได้นำปุ๋ยมาใช้มาใช้ก่อนล่วงหน้า สามารถกู้เงินจำนวนมากได้ง่ายและดอกเบี้ยต่ำ ได้รับเงินปันผลประจำปี และมีเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกร้อยละ 21.3 โดยให้เหตุผลว่า ไม่อยากเป็นหนี้ และยังไม่แน่ใจ ซึ่งมีบุคคลอื่นในครอบครัวเป็นสมาชิกอยู่แล้ว โดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกมาแล้วเป็นเวลา 5-8 ปี ร้อยละ 33.3 เป็นสมาชิกมากกว่า 8 ปี ร้อยละ 29.4 และร้อยละ 16.0 เป็นสมาชิกต่ำกว่า 4 ปี

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เป็นสถาบันการเงินของรัฐบาล ที่สนับสนุนให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในการพัฒนาการเกษตรระดับครัวเรือน โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกร้อยละ 80.0 เกษตรกรให้เหตุผลว่า การเป็นสมาชิكدังกล่าวทำให้มีเงินทุนเพื่อการลงทุนพัฒนาการทำสวนของตนเอง นอกจากนี้ยังสะดวกในการฝากและถอนเงินเพราะธนาคารใกล้บ้าน อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการสะสมทรัพย์ และมีเพียงส่วนน้อยกล่าวถึงการชำระหนี้ได้ในระยะยาว โดยเฉพาะการผลิตมังคุดให้มีคุณภาพดีเพื่อการส่งออก จึงสอดคล้องกับการเป็นสมาชิกกลุ่มของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และมีเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกร้อยละ 20.0 โดยให้เหตุผลว่า ไม่อยากเป็นหนี้ เพราะไม่ต้องการกู้เงินกับกลุ่ม ซึ่งปัจจุบันได้เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นอยู่แล้ว และมีเพียงส่วนน้อยกำลังตัดสินใจเป็นสมาชิกกลุ่ม เพราะเห็นว่ามิบุคคลในครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มนี้แล้ว เช่น พ่อแม่

กล่าวได้ว่า ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้นำความเปลี่ยนแปลง ทางด้านเศรษฐกิจมาสู่สมาชิกอย่างน่าพอใจ การที่สมาชิกได้มีโอกาสกู้เงินโดยเสียดอกเบี้ยถูกกว่าแหล่งอื่นๆ ประกอบกับการได้รับคำแนะนำควบคุมดูแลเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินในการประกอบอาชีพ ได้ช่วยให้ฐานะทางเศรษฐกิจของสมาชิกดีขึ้นอย่างเป็นที่น่าสังเกตและคิดว่าผู้ที่มีใช้สมาชิก แต่อย่างไรก็ตาม สมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ยังมีอุปสรรคในการประกอบอาชีพที่สำคัญอยู่บางประการคือ ความไม่แน่นอนของสภาพภูมิอากาศ หรือความตกต่ำของการจำหน่ายในบางฤดูกาล และราคาพืชผลที่ผลิตได้ยังขาดมาตรการอันได้ผลที่จะแก้ไข จากส่วนกลางหรือในท้องถิ่นเอง

กลุ่มออมทรัพย์ เป็นการรวมกลุ่มในรูปขององค์กรในหมู่บ้านชุมชน ซึ่งพบว่า เกษตรกรชาวสวนมังคุดเกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกร้อยละ 88.0 โดยให้เหตุผลว่า เป็นการสะสมทรัพย์ได้มากขึ้น ส่งผลให้ได้รับเงินปันผลประจำปีเพิ่มมากขึ้น ในกรณีกู้เงินคืดดอกเบี้ยในอัตราต่ำกว่าสถาบันการเงินอื่นๆ กลุ่มช่วยเหลือได้เมื่อมีปัญหา และไม่เสียเวลาในการทำงานเพราะอยู่ภายในหมู่บ้านตน

เอง และไม่เป็นสมาชิกร้อยละ 12.0 โดยให้เหตุผลว่า ตนไม่เชื่อถือในความมั่นคงของกลุ่ม ส่งผลให้ไม่มีความจำเป็นในการสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มในครั้งนี้

ชมรมไม้ผลปลอดภัยจากสารพิษ พบว่า เกษตรกรได้รวมตัวกันอย่างเข้มแข็งเชิงรุก โดยจัดตั้งเป็นสมาชิกชมรมไม้ผลปลอดภัยจากสารพิษมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จำนวน 75 ราย เพื่อแก้ปัญหาด้านการผลิตมังคุดคุณภาพไม่ดี มีการจัดการสวนมังคุดที่ดี และด้านการตลาด เพื่อประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างแท้จริง ซึ่งเกษตรกรได้ให้เหตุผลอย่างหลากหลายว่า ได้มีส่วนร่วมในการอบรมและทัศนศึกษาร้อยละ 90.7 สามารถสมัครเป็นนักเรียนกับโรงเรียนมังคุดได้ร้อยละ 74.7 นำผลผลิตมาขายกับกลุ่มได้ราคาสูงกว่าแหล่งอื่นร้อยละ 53.3 กู้เงินกับชมรมยามฉุกเฉินได้รวดเร็วและสามารถฝากมีการแลกเปลี่ยนความรู้เชิงบูรณาการระหว่างเพื่อนเกษตรกรร้อยละ 46.7 และร้อยละ 30.7 ได้ซื้อวัสดุอุปกรณ์ราคาถูกกว่าท้องตลาด ตามลำดับ

ประสบการณ์ในการทำสวนมังคุด พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำสวนมังคุดมาแล้วอยู่ในระยะเวลา 21-30 ปี เป็นสัดส่วนที่พบมากที่สุดคือร้อยละ 58.4 รองลงมาคือระยะเวลา 31-40 ปี ร้อยละ 18.7 ต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 13.2 และส่วนที่เหลือร้อยละ 7 มีประสบการณ์มากกว่า 7 ปี จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ค่อนข้างมีประสบการณ์ในการทำสวนมังคุดมาแล้วโดยเฉลี่ย 28 ปี ต่ำสุด 12 ปี และสูงสุด 53 ปี อาจเป็นเพราะว่า มังคุดต้องใช้เวลาานกว่าจะเริ่มให้ผลผลิต ต้องอาศัยระยะเวลาหรือการดูแลสวนมักให้ผู้สูงอายุทำ เพราะมักอยู่กับบ้านอันเป็นพื้นฐานที่ดีที่จะนำประสบการณ์ไปสู่การพัฒนาสวนให้ดียิ่งขึ้น

สรุปปัจจัยด้านสังคม เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน มีอายุเฉลี่ย 49.81 ส่วนใหญ่เป็นผู้จบการศึกษาภาคบังคับในขณะนั้นคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่สามารถอ่านออกเขียนได้ดี มีเพียงส่วนน้อยที่มีปัญหาทางด้านสายตา ทำให้อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3 คน เกษตรกรเป็นสมาชิกชมรมไม้ผลปลอดภัยจากสารพิษทั้งหมด บางครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มมากกว่า 1 กลุ่ม แต่วัตถุประสงค์ของการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆก็เพื่อกู้เงินเป็นหลัก และส่วนใหญ่มีสถานะเป็นสมาชิกกลุ่ม และมีประสบการณ์ในการทำสวนมังคุดเฉลี่ย 28.63 ปี ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ตั้งแต่เกิด (รายละเอียดข้อมูลดูตาราง 1)

ตาราง 1 ปัจจัยด้านสังคมของชาวทำสวนมังคุด

	ลักษณะข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
n = 75			
อายุ			
	ต่ำกว่า 40 ปี	13	17.3
	41-50 ปี	30	40.1
	51-60 ปี	22	29.5
	มากกว่า 60 ปี	10	13.2
	ค่าเฉลี่ย = 49.81 ปี พิสัย = 29 - 78 ปี		
การศึกษา			
	ประถมศึกษาปีที่ 4	35	46.7
	ประถมศึกษาปีที่ 6	18	24.0
	มัธยมตอนต้น (ม.3)	5	6.7
	มัธยมตอนปลาย (ม.6)	11	14.7
	อนุปริญญา (ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง)	6	8.0
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร			
	เป็นสมาชิก	32	42.7
	ไม่เป็นสมาชิก	43	57.3
เหตุผลเป็นสมาชิก *			
	มีรายได้เพิ่มขึ้น	22	26.7
	ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ	20	16.0
	สามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	12	9.3
	สามารถกู้เงินมาใช้ในยามจำเป็นได้ล่วงหน้า	5	6.7
เหตุผลไม่เป็นสมาชิก *			
	เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นอยู่แล้ว	23	30.7
	ไม่มีเวลา	14	18.6
	กำลังตัดสินใจ	6	8.0

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตาราง 1 (ต่อ)

		n = 75
	ลักษณะข้อมูล	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่ม ชกส.		
	เป็นสมาชิก	60 80.0
	ไม่เป็นสมาชิก	15 20.0
เหตุผลเป็นสมาชิก *		
	สามารถกู้เงินได้จำนวนมาก	35 46.7
	เป็นการสะสมทรัพย์	32 42.7
	สะดวกในการฝาก-ถอนเงินใกล้บ้าน	23 30.7
	กู้เงินได้สะดวกในยามฉุกเฉิน	23 30.7
	ใช้เป็นเงินทุนในการพัฒนาสวนมังคุด	10 13.2
	ผ่อนหนี้ได้ในระยะยาว	16 21.3
เหตุผลไม่เป็นสมาชิก *		
	ไม่อยากเป็นหนี้	9 12.0
	เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นอยู่แล้ว	4 5.4
	เห็นว่ามิบุคคลในครัวเรือนเป็นสมาชิกอยู่แล้ว	3 3.9
	กำลังตัดสินใจ	3 3.9
สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์		
	เป็นสมาชิก	66 88.0
	ไม่เป็นสมาชิก	9 12.0
เหตุผลเป็นสมาชิก *		
	เป็นการสะสมทรัพย์	39 52.0
	ในกรณีกู้เงินดอกเบี้ยจะต่ำกว่าสถาบันการเงินอื่นๆ	31 41.3
	ไม่เสียเวลาในการทำงาน	26 34.6
	ได้รับเงินปันผลประจำปี	15 20.0
	ขั้นตอนการกู้ไม่ยุ่งยาก	12 16.0

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตาราง 1 (ต่อ)

	n = 75	
ลักษณะข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลไม่เป็นสมาชิก *		
ไม่เชื่อถือความมั่นคงของกลุ่ม	8	10.7
ไม่มีความจำเป็นในการสมัครเป็นสมาชิก	3	4.0
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร		
เป็นสมาชิก	59	78.7
ไม่เป็นสมาชิก	16	21.3
เหตุผลเป็นสมาชิก *		
ได้นำปุ๋ยมาใช้ล่วงหน้า	28	37.3
กู้เงินได้จำนวนมาก	25	33.5
ดอกเบี้ยต่ำ	12	16.0
เหตุผลไม่เป็นสมาชิก *		
ไม่อยากเป็นหนี้	8	10.6
บุคคลอื่นในครัวเรือนเป็นสมาชิกอยู่แล้ว	6	8.0
ยังไม่แน่ใจ	4	5.3
ชมรมไม่ผลปดอดภัยจากสารพิษ		
เป็นสมาชิก	75	100
ไม่เป็นสมาชิก	-	-
เหตุผลเป็นสมาชิก *		
ได้มีส่วนร่วมในการอบรมและการดูงาน	68	90.7
สามารถสมัครเป็นนักเรียนกับโรงเรียนมังคุดได้	56	74.7
นำผลผลิตมาขายกับกลุ่มได้ราคาสูงกว่า	40	53.3
กู้เงินกับกลุ่มขามถูกเงินได้รวดเร็ว	35	46.7
สามารถฝาก-กู้เงินกับกลุ่มได้	35	46.7
มีการแลกเปลี่ยนความรู้เชิงบูรณาการ	27	46.7
ได้ซื้อวัสดุอุปกรณ์ราคาถูกลงกว่าท้องตลาด	23	30.7

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตาราง 1 (ต่อ)

	n = 75	
ลักษณะข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการทำสวนมั่งคุด		
ต่ำกว่า 20 ปี	10	13.2
21-30 ปี	43	58.4
31-40 ปี	14	18.7
มากกว่า 40 ปี	8	10.7
เฉลี่ย 28.63 ปี พิสัย 12 – 53 ปี		

1.2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

ขนาดที่ดินถือครอง พบว่า การถือครองที่ดินของเกษตรกรแตกต่างกันมาก กล่าวคือ มีที่ดินของตนเองต่ำสุด 18 ไร่ สูงสุด 67 ไร่ และเฉลี่ย 40.43 ไร่ จะเห็นได้ว่า ขนาดที่ดินถือครองของเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 38.8 มีพื้นที่ถือครอง 41-50 ไร่ รองลงมาร้อยละ 29.4 มีที่ดินถือครอง 31-40 ไร่ ส่วนร้อยละ 18.6 มีพื้นที่ถือครองต่ำกว่า 30 ไร่ และร้อยละ 13.2 เท่านั้น มีพื้นที่ถือครองมากกว่า 50 ไร่ โดยได้รับการแบ่งสรรจากมรดกและซื้อเพิ่ม ซึ่งเป็นขนาดที่ดินถือครองค่อนข้างมาก ในจำนวนพื้นที่ทั้งหมดเป็นพื้นที่ปลูกมั่งคุดมากที่สุด รองลงมาเป็นพื้นที่ปลูกไม้ผลซึ่งมีทั้งไม้ผลที่ให้ผลผลิตแล้วและยังไม่ให้ผลผลิต ไม้ผลที่นิยมปลูกมีหลายชนิด เช่น มั่งคุด พุเรียน สะตอ ลางสาด ลองกอง จำปาอะ และกระท้อน เพราะเห็นว่า สามารถมีรายได้จากการขายผลผลิตได้หลายอย่าง แต่ก็มีเกษตรกรบางรายที่ปลูกไม้ผลเชิงเดี่ยว เช่น มั่งคุด และลองกอง โดยได้รับทุนสงเคราะห์จากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่ปลูกยางพาราพันธุ์ดี ส่วนพื้นที่อื่นๆใช้ในการปลูกผักและเลี้ยงสัตว์ เพื่อบริโภคภายในครัวเรือนที่เหลือก็จำหน่าย ไม่มีการทำนา เพราะสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม แนวโน้มในอนาคตเกษตรกรจะนำพื้นที่นี้ไปใช้ประโยชน์ในการทำสวนมั่งคุดมากขึ้น โดยการปลูกทดแทนยางพาราและไม้ผลอื่นๆ

ขนาดพื้นที่ทำสวนมั่งคุด : พบว่า ร้อยละ 49.5 ใช้พื้นที่ปลูกมั่งคุด ต่ำกว่า 8 ไร่ ร้อยละ 41.3 มีพื้นที่ปลูกมั่งคุดระหว่าง 9-12 ไร่ และร้อยละ 9.2 มีพื้นที่ปลูกมั่งคุดมากกว่า 12 ไร่ มีพื้นที่ต่ำสุด 4 ไร่ สูงสุด 18 ไร่ และเฉลี่ย 8.79 ไร่

จะเห็นได้ว่า จำนวนของพื้นที่ถือครองของเกษตรกรเฉลี่ย 40.43 ไร่ต่อครัวเรือน จะมีการใช้พื้นที่ในการทำสวนมั่งคุดเฉลี่ย 8.79 ไร่ต่อครัวเรือน จากการที่เกษตรกรมีพื้นที่โดยเฉลี่ยดังกล่าวข้างต้น อาจเนื่องมาจากการที่ได้รับการแบ่งสรรจากครอบครัวและซื้อเพิ่ม ซึ่งในจำนวนทั้ง

หมด เป็นพื้นที่ปลูกมังคุดมากที่สุด รองลงมาเป็นพื้นที่ปลูกไม้ผล ทำสวนยางพารา ส่วนพื้นที่ปลูกผักและเลี้ยงสัตว์มีปริมาณใกล้เคียงกัน

แรงงานในครอบครัว แรงงานถือเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการทำสวนมังคุด โดยเฉพาะการเก็บเกี่ยวมังคุด จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 77.3 มีแรงงาน 2-3 คน และร้อยละ 22.7 มีแรงงาน 4-5 คน ดังนั้นจำนวนแรงงานในครอบครัวดังกล่าวไม่เพียงพอในเฉพาะฤดูกาลเก็บเกี่ยวมังคุด เกษตรกรส่วนใหญ่มีแรงงานไม่เพียงพอร้อยละ 81.3 และเพียงร้อยละ 18.7 มีแรงงานเพียงพอ กรณีแรงงานไม่เพียงพอเกษตรกรแก้ปัญหาโดยการจ้างในหมู่บ้านและแรงงานต่างหมู่บ้านที่อยู่ในตำบลลานสกา ซึ่งเป็นสถานที่วิจัย ไม่มีการจ้างแรงงานในตำบลอื่น ซึ่งลักษณะการจ้างเป็นการจ้างชั่วคราว โดยจ่ายค่าจ้างเป็นเงินสด และมีเพียงส่วนน้อยหรือ 4 ครอบครัว ที่จ้างแรงงานประจำตลอดปี โดยจ่ายค่าจ้างในลักษณะปีนส่วน นอกจากนี้ ยังมีการจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวมังคุด กิโลกรัมละ 4-7 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาการจำหน่ายมังคุดในขณะนั้น โดยแรงงาน 1 คนสามารถเก็บเกี่ยวมังคุดได้ประมาณวันละ 85-150 กิโลกรัม โดยจะใช้แรงงานจ้างเพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม รองลงมาคือ การกำจัดวัชพืชช่วงเดือนธันวาคม ใส่ปุ๋ยเคมีก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต ช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน และทำการตัดแต่งกิ่งช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน ซึ่งนิยมจ้างเป็นครั้งคราว

ลักษณะการใช้แรงงานสรุปได้คือ แรงงานที่ใช้ในการทำสวนมังคุดโดยเฉลี่ย 3 คนต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นพ่อบ้านและแม่บ้าน ซึ่งถือได้ว่าเป็นแรงงานหลักของการทำสวนมังคุดในตำบลลานสกา สำหรับบุตรหลานมีบางส่วนที่ช่วยเหลือครอบครัวและบางส่วนก็กำลังศึกษาอยู่ ในส่วนของความพอเพียงของแรงงาน เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งมีแรงงานไม่เพียงพอในช่วงเฉพาะฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการจ้างแรงงานเก็บเกี่ยวผลผลิตเป็นครั้งคราว โดยจะขึ้นอยู่กับราคาการจำหน่ายผลผลิตในขณะนั้น แต่ส่วนใหญ่ประมาณ 4-7 บาทต่อกิโลกรัม มีเพียงส่วนน้อยที่จ้างประจำตลอดปี ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในการเก็บเกี่ยวมังคุด มักจะเกิดขึ้นในช่วงที่ราคาผลผลิตมังคุดตกต่ำ ส่วนใหญ่มีการจ้างแรงงานหญิงมากกว่าแรงงานชาย เพราะมีประสบการณ์และความชำนาญรอบคอบมากกว่า

รายได้จากการขายมังคุด รายได้ของเกษตรกรในปี พ.ศ. 2544 เป็นรายได้เกิดจากการปลูกยางพารา ไม้ผล (ไม่ใช่มังคุด) พืชผัก เลี้ยงสัตว์ และไม้ผล (มังคุด) พบว่า เกษตรกรมีรายได้อยู่ในช่วง 100,001-150,000 บาท มากที่สุดร้อยละ 47.2 เพราะเป็นเกษตรกรก้าวหน้า มีขนาดพื้นที่ถือครองจำนวนมาก เป็นพื้นที่ปลูกมังคุดค่อนข้างมาก ระดับการศึกษาค่อนข้างดี รองลงมามีรายได้ในช่วง 150,001-200,000 บาท ร้อยละ 25.0 และมีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 14.5 และ 13.3 ที่มีรายได้

ต่ำกว่า 100,000 บาท และมากกว่า 200,000 บาท เกษตรกรมีรายได้ต่ำสุด 48,000 บาท สูงสุด 347,000 บาท รายได้เฉลี่ย 146,089.33 บาทต่อปี

รายได้ก่อนใช้เครื่องมือเก็บเกี่ยวมังคุด พบว่า เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 49,066.67 บาทต่อปี จากการใช้เครื่องมือเก็บเกี่ยวแบบดั้งเดิม โดยมีรายละเอียดดังนี้ เกษตรกรมีรายได้ในช่วง 20,001–50,000 บาทต่อปี มากที่สุดร้อยละ 32.0 ซึ่งเป็นรายได้ที่เกษตรกรได้น้อยกว่าหลังใช้เครื่องมือเก็บเกี่ยวแบบใหม่ เพราะการเก็บเกี่ยวที่ไม่ถูกต้อง ใช้เครื่องมือที่ไม่เหมาะสม ทำให้ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่คุณภาพไม่ดี และไม่ตรงกับความต้องการของตลาด รองลงมา มีรายได้ในช่วง 50,001–80,000 บาทต่อปี ร้อยละ 24.0 และมีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 22.7 และ 21.3 ที่มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อปี และมากกว่า 80,000 บาทต่อปี เกษตรกรมีรายได้ ต่ำสุด 7,500 บาท และสูงสุด 130,000 บาท

รายได้หลังใช้เครื่องมือเก็บเกี่ยวมังคุด พบว่า เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 107,826.67 บาทต่อปี จากการใช้เครื่องมือเก็บเกี่ยวมังคุดตามคำแนะนำ โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ เกษตรกรมีรายได้ในช่วง 50,001–100,000 บาทต่อปี มากที่สุดร้อยละ 48.0 เพราะทำให้ได้ผลมังคุดมีคุณภาพดีตรงกับความต้องการของตลาดมากขึ้น รองลงมา มีรายได้มากกว่า 150,000 บาทต่อปี ร้อยละ 21.3 มีรายได้ในช่วง 100,001–150,000 บาทต่อปี เกษตรกรมีรายได้ต่ำสุด 16,000 บาทต่อปี และสูงสุด 350,000 บาทต่อปี

สรุป รายได้เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรที่มีฐานะเศรษฐกิจดีย่อมมีโอกาสที่จะนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้มากกว่าเกษตรกรที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำ เพราะไม่มีการใช้วิทยาการแผนใหม่ในการเพิ่มผลผลิต จะเห็นได้ว่า เกษตรกรมีรายได้รวมเฉลี่ย 146,089.33 บาทต่อปี เป็นรายได้จากกิจกรรมหลักของเกษตรกร 5 ประเภท คือ การทำสวนมังคุดมากที่สุดเฉลี่ย 70,986.67 บาทต่อปี สวนผลไม้เฉลี่ย 40,246.67 บาทต่อปี สวนยางพาราเฉลี่ย 27,766 บาทต่อปี การเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 4,092 บาทต่อปี และการปลูกผักน้อยที่สุดเฉลี่ย 2,997.33 บาทต่อปี ส่วนเกษตรกรที่มีรายได้ก่อนใช้เครื่องมือเก็บเกี่ยว 49,066.67 บาทต่อปี และเป็นรายได้ที่เพิ่มขึ้นหลังใช้เครื่องมือเฉลี่ย 107,826.67 บาทต่อปี สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรทำสวนมังคุดได้เป็นอย่างดี จึงเป็นเหตุจูงใจให้เกษตรกรหันมาปลูกมังคุดทดแทนพืชอื่น ๆ กันมากขึ้น ส่งผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรอยู่ในระดับที่ไม่เดือนร้อนแต่อย่างใด

ภาวะหนี้สิน ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันนี้ ความต้องการความสะดวกสบายในชีวิตประจำวันและความขาดแคลนปัจจัยการผลิตในการประกอบอาชีพ ทำให้เกษตรกรโดยทั่วไปต้องหาแหล่งเงินกู้ เพื่อนำมาใช้ตามความต้องการดังกล่าวข้างต้น จึงพบว่าเกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสถาบันการเงินหลายสถาบัน นิยมการกู้ยืมจากสถาบันการเงินของรัฐหรือที่รัฐบาลสนับสนุน

จากการกู้ยืมเป็นเงินสดทั้งหมด และการกู้ยืมเงินนั้นได้จาก 2 แหล่ง คือแหล่งเงินกู้ในสถาบันการเงินร้อยละ 28.0 ที่เหลืออีกร้อยละ 2.7 ใช้บริการเงินกู้จากนอกสถาบัน ซึ่งแหล่งสินเชื่อในสถาบันการเงินที่เกษตรกรใช้ส่วนใหญ่คือ กลุ่มออมทรัพย์ ร้อยละ 50.7 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรร้อยละ 38.5 สหกรณ์การเกษตรร้อยละ 22.6 และธนาคารไทยพาณิชย์ร้อยละ 6.6 นอกจากนี้ยังมีระบบการให้กู้ยืมจากนอกสถาบันในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ผู้ที่ปล่อยเงินกู้ก็มาจากสมาชิกในหมู่บ้านที่ค่อนข้างมีฐานะทางการเงินดีกว่าครัวเรือนอื่นๆ และมีเพียงส่วนน้อยที่ใช้บริการจากเพื่อนบ้านร้อยละ 5.3 และร้อยละ 2.7 จากญาติพี่น้อง เหตุผลที่นิยมใช้บริการสินเชื่อจากสถาบัน การเงินของรัฐมากกว่าสถาบันการเงินของเอกชน เช่น ธนาคารไทยพาณิชย์ อาจเนื่องมาจากต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน คิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูงกว่า และมีเจ้าหน้าที่ออกบริการในพื้นที่หมู่บ้านน้อยกว่า

จะเห็นได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ใช้บริการสินเชื่อคิดเป็นร้อยละ 69.3 สำหรับเกษตรกรที่มีการกู้ยืมเงินจำนวน 23 ราย ในจำนวน 75 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.7 โดยแหล่งสินเชื่อส่วนใหญ่เกษตรกรนิยมการกู้ยืมเงินจากสหกรณ์ออมทรัพย์มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่า รองลงมากู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อาจเป็นเพราะนอกจากจะให้เงินกู้แล้วยังให้ความรู้และข่าวสารบริการทางด้านสินเชื่อแก่เกษตรกร สนับสนุนปัจจัยการผลิต ตลอดจนมีการบริการทางด้านวิชาการแก่สมาชิก นอกจากนี้เกษตรกรสามารถได้รับผลประโยชน์จากเงินปันผลเมื่อครบสิ้นปี สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เกษตรกรใช้บริการจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรนี้คือ เกษตรกรไม่ต้องจ่ายเป็นเงินสดในการซื้อสินค้าสามารถนำเงินสดไปหมุนเวียนในการใช้จ่ายที่จำเป็นก่อน แต่เกษตรกรจะต้องทำสัญญากับแหล่งเงินกู้ โดยราคาซื้อขายเป็นไปตามราคาแหล่งเงินกู้กำหนด สำหรับการกู้ยืมจากสหกรณ์การเกษตรคิดเป็นร้อยละ 22.6 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ยังมีเกษตรกรบางส่วนที่มีปัญหาภาระหนี้สินผูกพันเนื่องมาจากผลผลิตตกต่ำ รายได้ไม่คุ้มกับต้นทุนการผลิต บางครั้งมีโรคและแมลงรบกวนสร้างความเสียหายแก่พืชผล และประสบกับภัยแล้งติดต่อกันเป็นเวลานานทำให้ต้องประสบกับการขาดทุนมีผลต่อการชำระหนี้ และการหมุนเวียนเงินมาใช้จ่ายในการปฏิบัติดูแลรักษาสวนมังคุดให้มีคุณภาพดีในครั้งต่อไป ดังนั้น การสนับสนุนทางด้านวิชาการควบคู่กับการให้สินเชื่อเพื่อการผลิตแก่เกษตรกร ก็เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถพัฒนาการผลิตมังคุดให้มีประสิทธิภาพ (รายละเอียดข้อมูลดูตาราง 2)

ตาราง 2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของชาวสวนมังคุด

	n = 75	
ลักษณะข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
ขนาดพื้นที่ถือครองทั้งหมด		
ต่ำกว่า 30 ไร่	14	18.6
31-40 ไร่	22	29.4
41-50 ไร่	29	38.8
มากกว่า 50 ไร่	10	13.2
ค่าเฉลี่ย 40.43 ไร่ พิสัย 18 – 67 ไร่		
ขนาดพื้นที่การทำสวนมังคุด		
ต่ำกว่า 8 ไร่	37	49.5
9-12 ไร่	31	41.3
มากกว่า 12 ไร่	7	9.2
ค่าเฉลี่ย 8.79 ไร่ พิสัย 4-18 ไร่		
แรงงานในครอบครัวทั้งหมด		
2-3 คน	58	77.3
4-5 คน	17	22.7
ค่าเฉลี่ย 3 คน พิสัย 2-5 คน		
แรงงานในครอบครัวใช้ทำสวนมังคุด		
ไม่เพียงพอ	61	81.3
เพียงพอ	14	18.7
แหล่งแรงงาน		
แรงงานตนเองและแรงงานจ้าง	39	52.0
แรงงานจ้าง	21	28.0
แรงงานตนเอง	15	20.0

ตาราง 2 (ต่อ)

n = 75		
ลักษณะข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
รายได้จากกิจกรรมเกษตร (ปี พ.ศ. 2544)		
ต่ำกว่า 100,000 บาท	11	14.5
100,001 – 150,000 บาท	35	47.2
150,001 – 200,000 บาท	19	25.0
มากกว่า 20,000 บาท	10	13.3
ค่าเฉลี่ย = 146,089.33 บาท พิสัย = 48,000 - 347,000 บาท		
รายได้ก่อนได้รับเครื่องมือเก็บเกี่ยวมังคุด (รายได้ก่อนปี พ.ศ. 2539)		
ต่ำกว่า 20,000 บาท	17	22.7
20,001 – 50,000 บาท	24	32.0
50,001 – 80,000 บาท	18	24.0
มากกว่า 80,000 บาท	16	21.3
ค่าเฉลี่ย = 49,066.67 บาท พิสัย = 7,500 – 13,000 บาท		
รายได้หลังได้รับเครื่องมือเก็บเกี่ยวมังคุด (รายได้ปี พ.ศ. 2544)		
ต่ำกว่า 50,000 บาท	9	12.0
50,001 – 100,000 บาท	36	48.0
100,001 – 150,000 บาท	14	18.7
มากกว่า 150,000 บาท	16	21.3
ค่าเฉลี่ย = 107,826.67 บาท พิสัย = 16,000 – 35,000 บาท		
หนี้สิน		
ไม่กู้	52	69.3
กู้	23	30.7
แหล่งเงินกู้		
ในสถาบันการเงิน	21	28.0
นอกสถาบันการเงิน	2	2.7

1.3 ปัจจัยทางการรับรู้ข่าวสาร

ปัจจุบันการรับรู้ข่าวสารมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรมากขึ้น ชีวิตเกษตรกรสมัยใหม่จึงเป็นชีวิตที่ขึ้นอยู่กับ การปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและการสื่อสารที่รวดเร็ว ด้วยการสื่อสารทางสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หอกระจายข่าว และวิทยุ การสื่อสารทางสื่อบุคคล เช่น เกษตรตำบลไปพบเกษตรกร เกษตรกรไปพบเกษตรตำบล และการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างเพื่อนเกษตรกร การสื่อสารทางสื่อกิจกรรม เช่น การฝึกอบรม และการไปทัศนศึกษา จากการศึกษาการรับรู้ข่าวสารในการทำสวนมังคุดจากสื่อต่างๆ ปรากฏผลตามรายละเอียด ดังนี้

1.3.1 การรับรู้ข่าวสารทางสื่อมวลชน

สื่อมวลชนที่ศึกษาประกอบด้วย หอกระจายข่าว หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุ รายละเอียดมีดังนี้

หอกระจายข่าว สร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการพื้นฐานในการสื่อสารของหมู่บ้านเป็นหลัก มีลักษณะคล้ายเสียงตามสาย เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และเผยแพร่ความรู้เทคโนโลยีทางการเกษตรได้กว้างขวางรวดเร็วและทันเหตุการณ์ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เคยได้รับข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนมังคุดจากหอกระจายข่าวร้อยละ 70.7 เช่น เกี่ยวกับราคามังคุดที่กลุ่มรับซื้อ ก็จะมีพ่อค้าจากหลายจังหวัดรวมทั้งกรรมการของกลุ่มไม้ผลปลอดภัยจากสารพิษ และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอลานสกา ร่วมด้วยทุกครั้ง ซึ่งจะมีการประมวลตกลงราคาการรับซื้อของแต่ละวันก่อนจะทำการซื้อจริง หลักเกณฑ์การส่งมังคุดเข้าประกวดในงานเทศกาลมังคุดหวานลานสกา การหมุนเวียนการใช้เครื่องมือตัดแต่งกิ่งมังคุด โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดส่งเครื่องมือมาให้จำนวน 6 ชุด เพื่อนำมาใช้หมุนเวียนภายในกลุ่มกับเกษตรกรจำนวน 75 ราย ซึ่งมีประธานกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบ การประชุมประจำเดือนของชมรมไม้ผลปลอดภัยจากสารพิษ และคำแนะนำการใส่ปุ๋ย ส่วนเกษตรกรที่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งดังกล่าวร้อยละ 29.3 สาเหตุเนื่องจาก ไม่มีเวลา เพราะจะต้องออกจากบ้านไปทำงานตั้งแต่เช้าเป็นประจำ และความห่างไกลจากสถานที่ติดตั้งหอกระจายข่าวทำให้รับฟังได้ไม่ชัดเจน

หนังสือพิมพ์ ปัจจุบันจัดว่าเป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของเกษตรกรเป็นอย่างมาก ทำให้เกษตรกรเรียนรู้วิทยาการใหม่ๆและทันต่อเหตุการณ์ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เคยอ่านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำสวนมังคุดจากหนังสือพิมพ์ร้อยละ 61.3 เป็นความรู้เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวมังคุดให้ถูกวิธี อากาศเป็นเนื้อแก้วในผลมังคุดซึ่งมักเกิดช่วงฤดูฝน

การแพร่ระบาดของเพลิงไฟ และการตายขึ้นของต้นมังคุด ส่วนที่เหลือร้อยละ 38.7 ไม่เคยอ่านหนังสือพิมพ์ เพราะ ไม่มีเวลาว่าง และบทความในหนังสือพิมพ์ไม่ตรงกับความสนใจ

โทรทัศน์ พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดเคยได้รับข้อมูลข่าวสารด้านวิชาการเกี่ยวกับการทำสวนมังคุดจากโทรทัศน์ร้อยละ 88.0 เช่น เกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพมังคุดให้มีคุณภาพดี การเก็บเกี่ยวมังคุดในระยะสายเลือด การเกิดอาการเนื้อแก้วในผลมังคุด การระบาดของโรคและแมลงในช่วงติดผลอ่อน และการตัดแต่งกิ่งที่ไม่มีประโยชน์ และมีเพียงส่วนน้อยที่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งดังกล่าวร้อยละ 12.0 เพราะไม่ทราบเวลาออกอากาศที่แน่นอน ไม่มีเวลาว่างในการติดตามข่าวสาร และการนำเสนอไม่สม่ำเสมอ

วิทยุ เป็นแหล่งข่าวสารที่เกษตรกรได้รับข่าวสารต่างๆไปน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อประเภทโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และหอกระจายข่าว พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ฟังวิทยุ ร้อยละ 66.7 เพราะรายการวิทยุที่ออกอากาศอยู่ในปัจจุบัน เป็นการส่งเสริมสินค้าในเชิงธุรกิจมากกว่าด้านวิชาการ เกษตรกรไม่มีเวลาว่างในการฟัง และบางรายไม่มีวิทยุเพราะมีโทรทัศน์แล้ว แต่ก็ยังพอที่จะระบุได้ว่าเคยได้รับฟังข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจากวิทยุร้อยละ 33.3 เกี่ยวกับเรื่องการเก็บเกี่ยวมังคุดให้ถูกวิธี การปรับปรุงคุณภาพมังคุดเพื่อการส่งออก และการนำผลผลิตมังคุดเข้าประกวด

สรุป ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน พบว่า โทรทัศน์เป็นแหล่งข่าวสารที่ให้ความรู้แก่เกษตรกรชาวสวนมังคุดที่ตำบลลานสกาที่สำคัญที่สุด รองลงมาคือ หอกระจายข่าว หนังสือพิมพ์ และวิทยุ ตามลำดับ และพบว่าข่าวสารที่ได้จากแหล่งนี้มีเนื้อหาหรือสาระเกี่ยวกับการทำสวนมังคุดที่คล้ายๆกัน โทรทัศน์สามารถส่งข่าวสารไปยังเกษตรกรจำนวนมากๆได้อย่างรวดเร็ว และสามารถเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลได้ จึงกล่าวได้ว่า สื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์มีบทบาทในการให้ความรู้วิชาการแก่ผู้ทำสวนมังคุด (ตาราง 3)

1.3.2 การรับรู้ข่าวสารทางสื่อบุคคล

การศึกษาครั้งนี้สื่อบุคคลประกอบด้วย เกษตรตำบลไปพบเกษตรกร เกษตรกรไปพบเกษตรกรตำบล และการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างเพื่อนเกษตรกร รายละเอียดมีดังนี้

เกษตรตำบลไปพบเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 66.7 ไม่เคยได้รับการเยี่ยมชมเพื่อบริการข่าวสารทางวิชาการจากเกษตรตำบล มีเกษตรกรร้อยละ 33.3 ที่เคยได้รับข่าวสารโดยตรงจากเกษตรตำบล ข่าวสารที่เกษตรกรได้รับเกี่ยวกับการหมุนเวียนการใช้เครื่องมือตัดแต่งกิ่ง โดยได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตรจำนวน 6 ชุด แนะนำการใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี การส่งมังคุดเข้าประกวดในงานเทศกาลมังคุดหวานลานสกา และแนะนำให้เก็บเกี่ยวผลผลิตในระยะสายเลือด สาเหตุสำคัญที่เกษตรกรคิดว่าเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลไม่มาพบคือ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ไม่มีความสม่ำเสมอ และเป็นเพราะเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอ ส่งผลให้ร้านค้าหรือ

บริษัทเอกชนที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการจำหน่ายอุปกรณ์ทางการเกษตร เข้าไปถ่ายทอดวิชาการให้แก่เกษตรกรมากกว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐ

เกษตรกรไปพบเกษตรกรตำบล พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งหรือร้อยละ 64.0 ไม่เคยไปพบเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลเพื่อหารือเกี่ยวกับการทำสวนมังคุด โดยให้เหตุผลว่า สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ เพราะมีประสบการณ์ในการทำสวนมานาน โดยเฉลี่ยประมาณ 29 ปี (ตาราง 1) หรือปริญษาชมรมไม้ผลปลอดภัยจากสารพิษตำบลลานสกา (ช.ม.ป.ล.) ซึ่งก่อตั้งโดยการรวมตัวของเกษตรกรในตำบลลานสกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการผลิตไม้ผลคุณภาพปลอดภัยจากสารพิษ แปรรูปและเพิ่มมูลค่าไม้ผลเพื่อจำหน่ายตลาดภายในและนอกประเทศอย่างเป็นระบบที่ยั่งยืน เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในท้องถิ่นให้สามารถพึ่งตนเองได้ในรูปวิสาหกิจชุมชน และเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือเพื่อนบ้านที่มาเรียนที่โรงเรียนมังคุดเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการ ส่วนเกษตรกรที่เคยไปพบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรร้อยละ 36.0 ได้ให้เหตุผลว่า ได้ติดต่อเกี่ยวกับการระบาดของโรคและแมลงในช่วงมังคุดให้ผลผลิต ขอคำแนะนำการใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยชีวภาพก่อนและหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต ปรึกษาการคัดเลือกผลผลิตมังคุดเพื่อส่งเข้าประกวดในงานเทศกาลมังคุดหวานลานสกา ซึ่งมีในช่วงเดือนสิงหาคมของทุกๆปี และการประสานงานเพื่อไปทัศนศึกษาเกี่ยวกับเรื่องรายละเอียดของการเดินทาง

การแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างเพื่อนเกษตรกร ลักษณะเช่นนี้เป็นการเรียนรู้เชิงบูรณาการ เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เหมือนกัน ส่งผลให้ความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นส่วนบุคคล สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้ดี จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดร้อยละ 88.0 เคยได้รับข่าวสารจากเพื่อนเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือแบบจำปาเก็บเกี่ยวมังคุด ความรู้เกี่ยวกับการเกิดอาการเนื้อแก้วในฤดูฝน การบังคับให้มังคุดออกผลนอกฤดู การใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี ตลาดต้องการมังคุดคุณภาพดีในการส่งออก และต้องการให้กลุ่มส่งออกมังคุดโดยตรง มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่เคยมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างเพื่อนเกษตรกร ร้อยละ 12.0 โดยให้เหตุผลว่า เมื่อมีปัญหาจะปรึกษากับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรโดยตรง และปรึกษากับนักวิชาการของบริษัทเอกชนที่เข้ามาแนะนำการใช้ปุ๋ยและเคมีภัณฑ์ต่างๆ

สรุป การรับรู้ข่าวสารจากสื่อบุคคล ส่วนใหญ่ได้มาจากการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างเพื่อนเกษตรกรบ่อยที่สุด เพราะว่าเกษตรกรแต่ละรายจะมีปัญหาคล้ายกันและแตกต่างกัน เมื่อประสบปัญหาที่จะปรึกษากัน เนื่องจากมีความสนิทใกล้ชิดกันมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แบบบูรณาการ แสดงถึงคนในชุมชนมีโอกาสที่จะถ่ายทอดความรู้ได้มากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ รองลงมาเกษตรกรไปพบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เพื่อถามถึงปัญหา ขอคำแนะนำ หรือรับเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับการทำสวนมังคุด และในส่วนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนับได้ว่ามีอิทธิพลน้อยมาก ทั้งนี้

เนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่ของรัฐมีจำนวนน้อยและไม่ค่อยได้ลงพื้นที่พบปะเกษตรกรมากนัก ถึงแม้จะช่วยแบ่งเบาช่วยเหลือแนะนำความรู้ บริการข่าวสารทางการเกษตรให้แก่เกษตรกรไปได้บ้างตามโอกาส แต่ก็ยังไม่สามารถช่วยเหลือให้เกษตรกรซึ่งมีจำนวนมาก ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรได้อย่างทั่วถึง

1.3.3 การรับรู้ข่าวสารจากสื่อกิจกรรม

สื่อกิจกรรมในการศึกษาค้นคว้าประกอบด้วยการฝึกอบรม และการไปทัศนศึกษา รายละเอียดมีดังนี้

การฝึกอบรม พบว่า จำนวนและตัวบุคคลที่เข้ารับการฝึกอบรมต้องได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการชมรมไม้ผลปลอดภัยจากสารพิษมาก่อน เพราะเนื่องจากต้องเป็นสมาชิกชมรมเท่านั้น จากการศึกษาเกษตรกรเกือบทั้งหมดร้อยละ 86.7 เคยเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำสวนมังคุด ซึ่งจัดโดยสำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช และสำนักงานเกษตรอำเภอลานสกาซึ่งมีหลายกิจกรรม เช่น การเก็บเกี่ยวมังคุดให้ถูกวิธี การตัดแต่งกิ่ง และการปรับปรุงคุณภาพมังคุดให้มีคุณภาพดี เป็นต้น มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 13.3 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรม เพราะในช่วงที่มีการฝึกอบรมนั้นเกษตรกรบางรายมีภารกิจไม่สามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้ และเป็นโครงการฝึกอบรมที่ไม่ได้จัดอย่างต่อเนื่อง เมื่อดำเนินการครบตามวัตถุประสงค์ของโครงการในแต่ละครั้งก็จะยุติไป นอกจากนี้เกษตรกรบางรายมีความเชื่อมั่นในประสบการณ์ของตนเองว่า สามารถแก้ปัญหาให้กับตนเองได้ จึงไม่ไปรับการฝึกอบรมดังกล่าว

การทัศนศึกษา พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดร้อยละ 92.0 เคยไปทัศนศึกษาที่ทางภาคตะวันออก ของจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกมังคุดที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง เกษตรกรได้มีโอกาสทัศนศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำสวนหลายชนิด เช่น การใช้เครื่องมือเก็บเกี่ยวมังคุดให้ถูกวิธี การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการให้น้ำและปุ๋ย การใช้เครื่องคัดขนาดมังคุด การผลิตมังคุดนอกฤดูเพื่อการส่งออกนอกประเทศ การตัดแต่งกิ่งที่ไม่มีประโยชน์ และการบรรจุกล่องเพื่อการส่งออก เป็นต้น และมีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 8.0 ไม่สามารถไปทัศนศึกษาได้ เพราะติดธุระในขณะนั้น

สรุป ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารระหว่างสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อกิจกรรม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมจากสื่อกิจกรรมมากที่สุด สาเหตุมาจากเหตุผลหลายประการ เช่น สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเต็มที่ และเป็นประสบการณ์ในการนำไปใช้ได้จริงๆ จาก การไปทัศนศึกษา และการอบรมมีการปฏิบัติทุกขั้นตอน สามารถนำความรู้มาถ่ายทอดให้กับเพื่อนบ้านได้ รองลงมาคือ สื่อมวลชน ซึ่งเป็นเครื่องมือเพื่อทำให้เกษตรกรได้รับรู้และเกิดความสนใจในเรื่องใหม่ๆเกี่ยวกับข่าวสารทางการเกษตร โดยอาศัยสื่อทางโทรทัศน์มากที่สุด เป็นสื่อที่สามารถถ่าย

ทอดความรู้ได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง สามารถจูงใจให้สามารถคล้อยตามได้ง่ายกว่าสื่อชนิดอื่นๆ เช่น หอกระจายข่าว หนังสือพิมพ์ วิทยุ ตามลำดับ และจากสื่อบุคคล โดยเกษตรกรจะมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างเพื่อนเกษตรกรมากที่สุด ส่งผลให้เกษตรกรมีโอกาสได้พบปะกับเกษตรกรตำบลโดยตรงน้อยมาก ส่งผลให้ความศรัทธาเชื่อมั่นซึ่งกันและกันมีน้อยเกินไป อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ในระดับตำบลมีไม่เพียงพอกับขนาดพื้นที่ที่มีขนาดกว้างขวางเกินไปในตำบลลานสกา (ตาราง 3)

ตาราง 3 ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารของชาวสวนมังคุด

	การรับรู้ข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
n = 75			
สื่อมวลชน			
หอกระจายข่าว			
	เคยฟัง	53	70.7
	ไม่เคยฟัง	22	29.3
สาระที่เคยฟัง *			
	ราคามังคุดที่กลุ่มรับซื้อ	48	64.0
	การส่งมังคุดเข้าประกวด	46	61.3
	การหมุนเวียนการใช้เครื่องมือตัดแต่งกิ่งมังคุด	41	54.7
	การประชุมประจำเดือนของกลุ่ม	27	36.0
	การแนะนำการใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยชีวภาพ	13	17.3
เหตุผลไม่เคยฟัง *			
	ไม่มีเวลา	15	20.0
	ความห่างไกลจากกที่ตั้งหอกระจายข่าว	10	13.3
หนังสือพิมพ์			
	เคยอ่าน	46	61.3
	ไม่เคยอ่าน	29	38.7
สาระที่เคยอ่าน *			
	การเก็บเกี่ยวมังคุดให้ถูกวิธี	41	54.7
	การเป็นเนื้อแก้วในผลมังคุด	25	33.3
	การระบาดของเพลี้ยไฟ	21	28.0
	การตายยืนของต้นมังคุด	9	12.0
เหตุผลไม่เคยอ่าน *			
	ไม่มีเวลาอ่าน	23	30.7
	ความห่างไกลจากจังหวัด	13	17.3
	บทความไม่ตรงกับความสนใจ	6	8.0

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตาราง 3 (ต่อ)

		n = 75
	ลักษณะข้อมูล	จำนวน ร้อยละ
โทรทัศน์		
	เคยดู	66 88.0
	ไม่เคยดู	9 12.0
สาระที่เคยดู *		
	การปรับปรุงคุณภาพมังคุดให้มีคุณภาพดี	57 76.0
	การเก็บเกี่ยวมังคุดในระยะสายเลือด	49 65.3
	การเกิดอาการเนื้อแก้วในผลมังคุด	44 58.7
	การระบาดของโรคและแมลงในช่วงติดผลอ่อน	41 54.7
	การตัดแต่งกิ่งที่ไม่มีประโยชน์	27 36.0
เหตุผลไม่เคยดู *		
	เกษตรกรไม่ทราบเวลาออกอากาศที่แน่นอน	25 33.3
	การนำเสนอไม่สม่ำเสมอ	15 20.0
	ไม่มีเวลาว่างในการติดตามข่าวสาร	10 13.3
วิทยุ		
	เคยฟัง	25 33.3
	ไม่เคยฟัง	50 66.7
สาระที่เคยฟัง *		
	การเก็บเกี่ยวมังคุดให้ถูกวิธี	21 28.0
	การปรับปรุงคุณภาพมังคุดเพื่อการส่งออก	15 20.0
	การนำผลผลิตมังคุดเข้าประกวด	10 13.3
เหตุผลไม่เคยฟัง *		
	เป็นการขายสินค้าเชิงธุรกิจมากกว่าวิชาการ	53 70.7
	ไม่มีเวลาว่าง	22 29.3
	ไม่มีวิทยุ	7 9.3

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตาราง 3 (ต่อ)

	n = 75	
ลักษณะข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
การรับรู้ข่าวสารจากสื่อบุคคล		
เกษตรกรตำบลไปพบเกษตรกร		
เคยไป	25	33.3
ไม่เคยไป	50	66.7
สาระการไปพบ *		
การหมุนเวียนการใช้เครื่องมือตัดแต่งกิ่ง	21	28.0
การใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี	13	17.3
การส่งมังคุดเข้าประกวด	9	12.0
การเก็บเกี่ยวมังคุดในระยะสายเลือด	6	8.0
เหตุผลไม่ไปพบ *		
การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ไม่สม่ำเสมอหรือไม่ต่อเนื่อง	48	64.0
เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอมีไม่เพียงพอ	44	58.7
เกษตรกรไปพบเกษตรกรตำบล		
เคยไป	27	36.0
ไม่เคยไป	48	64.0
สาระที่เคยไปพบ *		
การระบาดของโรคและแมลง	42	56.0
ขอคำแนะนำการใช้ปุ๋ย	33	44.0
การคัดเลือกผลผลิตมังคุดเข้าประกวด	27	36.0
ประสานงานการไปทัศนศึกษา	23	30.7
เหตุผลไม่เคยไปพบ *		
แก้ปัญหาโดยตนเอง	25	33.3
ปรึกษาชมรมไม้ผล	15	20.0
ปรึกษาเพื่อนบ้าน	13	17.3

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตาราง 3 (ต่อ)

	n = 75	
ลักษณะข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
การแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างเพื่อนเกษตรกร		
เคย	66	88.0
ไม่เคย	9	12.0
สาระที่เคย *		
การใช้เครื่องมือเก็บเกี่ยวมังคุด	60	80.0
การเกิดอาการเนื้อแก้ว	52	69.3
การทำมังคุดนอกฤดู	48	64.0
การใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี	45	60.0
ตลาดต้องการมังคุดคุณภาพเพื่อการส่งออก	41	54.7
ต้องการให้กลุ่มส่งออกมังคุดโดยตรง	33	44.0
เหตุผลไม่เคย *		
ปรึกษากับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม	7	9.3
ปรึกษากับนักวิชาการของบริษัทและร้านค้า	5	6.7
การรับรู้ข่าวสารจากสื่อกิจกรรม		
การฝึกอบรม		
เคย	65	86.7
ไม่เคย	10	13.3
สาระการฝึกอบรม *		
การเก็บเกี่ยวมังคุดให้ถูกวิธี	62	82.7
การตัดแต่งกิ่ง	57	76.0
การปรับปรุงคุณภาพมังคุดให้มีคุณภาพดี	49	65.3
เหตุผลไม่เคยอบรม *		
มีปัญหาด้านสุขภาพ	7	9.3
ไม่สะดวกในการเดินทาง	6	8.0
ใช้ประสบการณ์ตนเองในการแก้ไข	5	6.7

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตาราง 3 (ต่อ)

	n = 75	
ลักษณะข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
การไปทัศนศึกษา		
เคยไป	69	92.0
ไม่เคยไป	6	8.0
สาระการไปทัศนศึกษา*		
การเก็บเกี่ยวมั่งคุดให้ถูกวิธี	66	88.0
การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่	57	76.0
การคัดขนาดมั่งคุด	53	70.7
การผลิตมั่งคุดนอกฤดูเพื่อการส่งออก	50	66.7
การตัดแต่งกิ่งที่ไม่มีประโยชน์	49	65.3
การให้น้ำและปุ๋ย	46	61.3
การบรรจุกล่องเพื่อการส่งออก	41	54.7
เหตุผลไม่เคยไป		
ติดธุระ	6	8.0

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ